

les alqueries pèdia

Fitxa per lesalqueriespèdia / Museu de memòria oral

Nom/Cognom	Jacinto Mesado
Títol	<i>Jacinto Mesado, Federació de Colombicultura, delegat de la zona 1</i>
Categories	Costums, associacions, home
Data i lloc de l'entrevista	Dilluns 27 de juliol de 2020, seu de la Federació de Colombicultura en Castelló, Alqueries
Equip entrevistador	Etnograma (Nelo Vilar, Laura Yustas)
Enllaç	https://youtu.be/ISzbMDk5eZk
Extracte	https://youtu.be/k2cgS-RCd7Y

Fa temps que teníem pendent entrevistar alguna persona relacionada amb la Colombicultura. És una tradició arrelada a Les Alqueries que a més ha tingut força associativa i ha sigut un espai de trobada per a moltes persones. Gràcies, Jacinto!

Sinopsi:

Jacinto Mesado es defineix com colombaire de tota la vida. Actualment és delegat de la zona 1 de la Federació de Colombicultura i també té tradició familiar perquè son pare va ser àrbitre internacional. En esta entrevista ens explica com funciona la Colombicultura des de la cria fins a les competicions més grans. També ens parla de com ha canviat i d'alguns detalls de la pràctica.

Transcripció:

Bueno, me diuen Jacinto.

Eres Jacinto Mesado.

Jacinto Mesado, sóc d'ací de Les Alqueries de tota la vida i això, colombaire de tota la vida tamé.

I ací eres president?

Ací sóc delegat, açò és de la Comunitat que fa set o huit anys o nou se va juntar tot lo que és la Comunitat i en vez de ser provincial Castelló, València i Alacant, se va dividir per llicències.

Entonces digam que jo estic de delegat o president, conforme vulgues dir, de la zona 1. La zona 1 és des de Vinaròs, pues arriba hasta Lliria, Vilamarxant... O siga tenim ahí 116 clubs en 1.150 llicències. Pa estar sempre pac ací pac allà. I sempre n'hi han pues problemes, ara n'hi ha robos.

Ah, sí? De coloms?

Sí, tenim problemes amb els robos. La majoria són xicuelets d'ahí d'Almassora i dels barris d'ahí que n'hi ha que te crida i te demana recompensa, que és lo que no n'hi ha que fer.

Ostras.

Sí, sí. A mi me va passar un cas una vegà. Me se va perdre uno i em van cridar per telèfon allí tocant l'hospital de la Gran Via i me va eixir un xiquet amb la bicicleta i que le diera dinero. I dic pues pa ti, perquè si fas això pues col·labores a que...

Clar, diuen ostras, la setmana que ve un atre.

No s'acabaria mai. Entonces és un error el que paga això. I entonces pues això, sempre n'hi ha algun... No se sap mai... Jo estic prou en contacte amb el grup Roca de Burriana i ells pues ara estan fent prou faena i van traent coses. L'any passat vam recuperar entre... tocant casi el riu d'Almassora pues 43 coloms i gàbies de u de Nules i això. Sí, estan ficant-se prou. I ara fa no res en València van recuperar tamé una muntonà. Però bueno, açò és una cosa que està al dia. En tots els puestos passen coses. No pots ni sembrar... Pues els coloms tamé és lo mateix. Si els pinten se repinten, els tallen l'anella... Después sí que és un problema perquè al tallar l'anella pues no pots identificar com a que és teu, entonces no pots volar-lo ja, encà que... Bueno, si porten el cunyo teu i porta la teua marca i encara... pues encara n'hi han tràmits o fent proves... si te la estimes a muntó, fas proves d'ADN pa demostrar que es teu o te ve el inspector, el inspector que està de la Comunitat i te fa amollar el colom i si va a ta casa pues és que és el teu. Entonces pues sí que se pot recuperar, te fan un atre certificat com que el colom és teu i això.

Bueno, estem en la seu de la Federació, açò no és de la Societat de...

No, açò és de Castelló, esta és la sede que tenim de Castelló, después la sede... La sede de tot... Después tenim un atra sede en València, un atra en Alacant que és la que han obert ara, i después la principal que està en Algemesí, que és a on... quan tenim reunions pues anem jo i els sis o set delegats de Castelló, perquè la Junta de la Comunitat són 23 o 24 i normalment pues són 5 o 6 de cada zona.

Clar. La Societat de Colombicultura de Les Alqueries no està ací, en esta seu vull dir.

No, esta la tenen al costat del toril dels bous, ells tenen la seu allí.

Bueno, tu tindràs relació amb ells.

Sí, sí, home. Jo sempre... Llevant de quan vaig entrar ara ací, he estat tota la vida en la Junta d'Alqueries. He estat tres o quatre anys de president tamé d'Alqueries, des dels catorze anys en la Junta i después pues al ficar açò un poc, però... Ara tamé... la gent tamé m'han comentat i ara pues torne a entrar. Han buscat tamé un grup de xicuelets perquè la gent s'ha fet major i... Ara per exemple està el Juan Albort de president que ahir vaig estar parlant amb ell i li diu mira a vore si pots fer-te un grupet de gent bona i jove i entreu.

Antes mos has parlat de ton pare, no ho hem gravat, no sé si mos pots tornar a contar.

Lo de mon pare? Sí. Mon pare pues colombaire tota la vida tamé i això, i àrbit internacional en l'any 74 subcampeó d'Espanya amb el colom Óscar, que se li va cremar en un poste de alta en el Provincial, d'Alcora. I això, jo pues seguint la tradició de... de pare.

Bueno, hem llegit per ahí que hi ha tradició en Les Alqueries des de molt arrere.

És que bueno jo... [5 min.].

Segurament de segles.

Jo ho conec ja des de que vaig nèixer. Mon pare pues tamé, mon pare és de l'any 42 i quan se'n va anar a la mili, que entonces eren més jovenets, ja estava ficat, que quan se'n va anar li cuidava el colom la germana. Era la germana, ma tia, la que cuidava els coloms pa quan va tornar i això.

Mare meua. Saps... La seu de la Societat de Colombicultura sempre ha estat al mateix puesto?

Esta?

No, no la Federació, la de Les Alqueries.

La de Les Alqueries? Pues... Ara fa anys que estan allí i antes pues tenien un quartet ací tamé. Lo que era Sant Ramon estava ahí... I ara después pues allà. I después van passar a un quartet que n'hi havia dalt en lo que és la Caixa Rural, dalt tamé tenien un quartet que tamé vam estar molts anys allí, dalt en lo que és el Casino, que después ja s'ha tancat i ja no... El quartet. Después tamé la coloma la amollàvem de dalt del terrat però después se va tancar i ja vam buscar puestos de sòcios per amollar la coloma. Perquè la coloma s'amolla des d'un puesto més o menos cèntric pa que tots els coloms del poble, cada u a on vole pues s'ajunten [risses].

(...) N'hi ha pobles que sí que... que són tants sòcios i... per eixemple en lo que és la Societat de la Vall d'Uixó pues tenen un límit de sòcios o en Burismar que és la que estic jo tamé, que jo tamé estic en un atre centro de vol. Jo estic ací en el de Les Alqueries i tamé estic allí que mos vam juntar set o huit i tamé vam formar un club. Allí és pues... diguerem que allí faig més els jóvens i ací més competició perquè en tinc molts [risses].

Bueno des de Les Alqueries s'han organitzat campionats municipals, comarcals...

En Les Alqueries s'ha fet de tot. Alqueries és un club que coneixen en tots els puestos perquè ha fet comunitat, ha fet nacionals, ha fet copa... Dos anys que vam fer de copa President tamé se va fer ací en el any 2000. Después pues tot: intercomarcals, comarcals, classificatòries... de tot. Tot lo que n'hi ha s'ha fet. Internacional quan n'hi havia internacional, que tamé n'hi havien poquets, pues tamé se va fer. Van vindre coloms de Miami, de Cuba i... Sí, va haver de set o huit països, de prou lluny. Això era xicotet jo però encara me'n recorde! Sí perquè entonces me pareix que tenia jo catorze o quinze anys. Sí, va guanyar u de la Vall d'Uixó: Cunningham. Fa anys, fa anys.

I per què en Les Alqueries, saps? És perquè sou un grup més gran de lo normal o...?

No, saps què passa, que quan ja arriben concursos aixina importants: regionals, comunitats..., nacional; pues pobles com Vila-real per eixemple, Villa-real, Burriana, la Vall... tot açò s'ha fet gran i no se pot competir. Onda... són pobles molt grans que no pots anar amb la coloma seguint-la entre semàforos i tràfic... Entonces sempre busques... pisos alts... sempre busques poblets... Alqueries... Ací per exemple diguérem... la zona de Castelló, bons pobles, pues Alqueries, Moncofa, Nules, Betxí... Tamé no te pots anar molt amunt que en tenim de montanyes com Artana. Artana tamé és un bon poble pa volar coloms, però està la serra molt ahí i ahí un concurs aixina pues... N'hi ha que evitar-ho un poc. Que d'ací al millor tamé te se'n va allí un dia, però hi ha que evitar-ho tot lo que se puga. I enguany pues teníem pa fer el regional en Betxí. I mos vam quedar en una prova i avant. I ara pues ja vorem el any que ve com se desenvolupa. A vore si s'acaba açò [del Covid-19] i podem mampendre de normal. Tocarà acabar lo d'enguany i fer la competició de l'any que ve.

Perquè els coloms tamé necessitaran volar, m'imagine.

Claro. Claro, necessitem a lo menos... per a prepara-los ara... bueno, después tamé tenim el de clubs, que tamé és un concurs que seguim amb ell, quan se va unificar tot lo que és la comunitat, el concurs de clubs sí que el fem ací en Castelló i avant, que és com si fóra el provincial antic. Entonces donem per eixemple, les Alqueries què són, 70 sócios? **[10 min.]** Pues li corresponen hasta 96 coloms, pues 5 ó 6 passes. Artana què són, 30?, pues li corresponen 2 ó 3. Entonces ells se fan uns concursets i són els que van al campeonato este de clubs, que enguany el fem en Nules. Les Alqueries tamé l'ha fet un parell de vegades el concurs ixe. [Risses] Les Alqueries sempre ha estat ahí... al pie del cañón.

Bueno, he vist que hi havien, no sé si se fa encara, campionats juvenils.

No, se feien campionats, concursos de coloms joves, però s'ha perdut. Feien concurs... tamé va estar però va durar dos o tres anys, que per cert encara vaig guanyar jo uno dels dos o tres que van haver. De regional de jóvens. Eren coloms pues de l'any. Eren coloms de l'any, però va durar dos o tres anys.

I això que se feia antigament que quan hi havia un concurs autonòmic hi havia elecció de madrina, dames...

Sí, això tamé s'ha perdut i és una llàstima. S'ha anat perdent poc a poc i és una llàstima. Igual que les quinielles que se feien pues tamé era molt... molta festa. Pues si vam fer la comunitat ixa en què fèem paelles antes, la gent pues sempre anava tocaeta [risses] i fèem la quiniela i se replegaen una montonà de dinés i el que guanyava s'enduia una pasta que te cagues. I el dinar i la paella i això pues ixia perquè donaves un tant per cent pa premi de la quiniela i lo atre pues ixien els gastos dels cubates i de la paella i estava molt bé allò, era molt bona festa, però tamé s'ha anat perdent. A vore si se pot recuperar un poc tot això.

A més és lo més bonico, no? Perquè tamé és la relació amb el poble, no és només els que juen.

Sí, perquè veien gent. I después ací tamé va haver uns anys que feen... lo del cotxe jo encara era xicotet, feien un campionat i li donaven un cotxe a qui guanyava.

Ostras!

Sí i después ja se va passar... en dinés donaven 500.000 pessetes, era un bon prèmit, i venien molts coloms catalans, que tamé quan se feia la quiniela en vez de fer la paella fèiem berenar perquè entonces els catalans venien quan s'acabava la temporà, que era mes de juny o per ahí i entonces com allí ja no tenien res es portaven els coloms ací pal concurs ixe. Entonces fèiem berenar. Amollàvem els coloms allà a les set, perquè normalment la competició que són dos hores si és d'hivern és de quatre a sis, per eixemple, i d'estiu pues escomençàvem a les huit, de huit a deu. Entonces pues allà a les sis berenar.

Què maravilla.

Tamé s'ha perdut! N'hi ha que intentar a vore si podem llançar un poc amunt Les Alqueries i ficar-la dalt, perquè és una llàstima perquè és un dels millors pobles que n'hi han. Lo que passa que la gent lo que te dic, que s'ha fet major i n'hi ha que intentar... els huit o deu joves que quedem intentar promocionar un poc, encà que vinga gent de fora pues ací sempre són benvinguts qui vulga... ja en tinc uns quants que m'han dit que sí que vindran.

La columbicultura se practica en tota Espanya, no?

Sí. Home n'hi han puestos que creia jo que no n'hi havia per eixemple, en Valladolid em van dir el atre dia que sí que tamé... sí, pràcticament, lo que passa que en Galicia... pel centro diguérem que n'hi ha menos; lo que és Catalunya, Múrcia de lo més fort, Múrcia i la Comunitat Valenciana són lo més fort. Después tamé està Albacete, ara està pujant molt Andalusia: Almeria i tots estos estan ficant-se molt les piles. I això, i Canàries, en Canàries

tamé n'hi ha, la Balear... Sí, sí. Van pujant. Barcelona tamé... Catalunya tamé està pujant prou i després pues Saragossa n'hi ha algo... sí. Però pràcticament... sí, Extremadura, en Extremadura tamé n'hi han alguns tamé. Sí, pràcticament està la gent pujant un poc per tota Espanya.

I quan se fan competicions nacionals per eixemple, els coloms els porteu vosatros? O siga, el colomaire viatja?

A vore, n'hi ha que sí que te va i n'hi ha que te ho envia per MRW o com siga o per amistats. Per eixemple sempre tenim molt de... quan fas un nacional sempre tenim molt de... fas molta pinya, sempre en els atres coloms i més ara amb açò del WhatsApp que te fiquen en grups i fas amistats en tota Espanya, perquè clar, este grupo d'on és? T'he ficat en un grupo d'allà de València. Dic, ui, pues jo no m'entere ahí, però clar tamé te sap mal eixir-te'n i vas seguint-ho tot. I entonces això, que els nacionals per eixemple els de Canàries si fan per ací pues jo tinc tamé contactes **[15 min.]** "Jacinto, ahí te envío con la agencia los palomos estos, recógelos" i si el nacional es propet d'ací tu mateixa els dus, si coneixes algú, que normalment sempre coneixes del poble que els fan i si no sempre hi han dos o tres responsables que en la fulla quan se classifica el colom pues te fiquen "responsable, telèfon de contacte" estos tres, i tu pues crides a ixa gent i ells ja se fan responsables. Normalment els que són de lluny, de Canàries per eixemple, vénen tots el dia de la final. A lo millor estan dos o tres dies i això.

Bueno, teniu un carrer Colombicultura, no hi haurà en molts atres puestos. Està ací i...

Sí, poquets n'hi hauran. Sí, sí.

Però a banda d'això no sé si en general la columbicultura té algun recolzament institucional o...

Home de lo que és el concurs este pues algo mos donen. Hi ha que fer papelorios i molt de paper per a declarar, però el concurs este de clubs seguim fent-ho, perquè la diputació pues mos dóna uns diners, però vol que fem el concurs, no que vaja a la caixa de la comunitat. Entonces els dinés que entren ahí de lo que és els coloms se fulmina tot en el concurs ixe de clubs, en prèmits, els àrbits... colomes i tot lo que ix.

I a banda de dinés hi ha algun tipus de promoció... en escoles, en instituts...

Sí, en escoles s'està menejant ara prou la d'açò, d'anar a... jo ja he anat a alguna guarderia o a algun col·lege amb coloms i els amollem els coloms allí [risses], sí. I en València un poc més perquè ara estan ficant-se, tenen dos o tres xicueles tamé que s'han ficat ahí: una de Quart, després una de Nules, que estan ficant-se prou i volen promocionar la juvenil i van ahí... estem en ello ahí peleant pa anar als col·leges i intentar fer un poc de publicitat. Després en el confinament este pues hem fet concurs de dibuix de coloms i feien xiquets dibuixos en casa i els enviaven ahí. Després hem donat caixonets de coloms a tots els xiquets que han participat i un poquet... Sí, hi ha que fer pals jóvens. Després al final tamé se fa un campament juvenil a nivell de Comunitat i a nivell nacional, de unes edats a unes, no sé si són 13 ó 14 anys hasta 18 ó 19. I estan una setmana que estan en albergues i coses d'estes i a lo millor de vesprà si fan prop de Benidorm pues se'n van a Aquarama o lo que siga algun dia i després fan soltes allí en els camps de vol. No en un poble. Per eixemple Burismar on els tinc jo és un camp de vol, no és... Són set o huit fanecades i tenen contenadors de barco amb les gàbies dins i el colomer dalt. Entonces allí sí que poden estar els xiquets, està tot vallat i no s'escapa ningú, no és igual que en el poble que seria més complicat controlar-los a tots aixina a ixa edat. Sí perquè tenim sempre sis o set monitors però n'hi ha que tindre responsabilitat en açò dels xiquets. (...) És molt bonico perquè sempre vas montanya amunt, montanya avall. Jo és això, sempre estàs ahí en la natura i sempre estàs a l'aire lliure. La coloma dalt del castell d'Onda, amunt, al pico aquell de darrere, pues amunt tamé. I després

pues barbaritats de baixar a les dos o les tres del matí per montanyes de... ahí passem de tot [risses]. En Burriol tamé ne tinc unes quantes pujaes. Quan n'hi ha montanya n'hi ha montanya. "No, no, és que els colomaires no fan res". No, si n'hi ha que menejar-se se té que menejar u. I com els coloms el tema dels xips, tamé que porten el xip que tamé ha sigut un canvit adelantat pa tindre el colom controlat perquè antes se perdien molts coloms. Entonces ara la coloma porta el xip i molts coloms de la gent que se'ls estima pues tamé porten el seu xip i... i sempre tens casos en què te fiques per dins de Borriana per eixemple que tamé m'ha passat i te se queden tots mirant, este "pí-pí-pí-pí". Però bueno, después diran "este què busca?", perquè te diuen "què buscas?", perquè te veuen ahí... què està mirant este, el sonido o què, però molt bo. Els canvis estos són molt bons pel tema este. Antes se te n'anava una coloma allí al riu i a lo millor la rabosa te deixava limpio ja [20 min.]. I ara si arribes en el temps normal pues ho tens tot controlat. I això, de moment, lo dels xips i això és un punt tamé pa explica-te. Jo si me van eixint coses vaig dient-te.

Bueno, àrbitres... continueu tenint àrbitres ací federats i demés supose.

Sí. El tema d'àrbits, ara per eixemple sí que s'han ficat uns quants xicuelets. Han entrat de San Agustín, de... tenim ahí que han fet el examen a final de temporà, bueno, abans de que passara açò vam tindre tamé cinc o sis xicuelets que tamé és molt bo perquè àrbits tamé... Perquè com la competició sempre és de vesprà pues el que treballa... soles pot ser àrbit u que treballo de matí o de nit, que tinga lliures les vesprades perquè com són sis o set dies... pues si van a turnos no pot ser perquè en molts puestos no te dixer el canvi de turno, tens que tindre la vesprà lliure perquè sempre són sis o set dies, dimarts i dissabte o dimecres i diumenge o dilluns i divendres. Sis dies aixina que són quatre setmanes pràcticament que és tot el mes, lo que és el concurs.

Bueno, jo sí que veig gent joveneta.

Sí, ara està pujant un poquet. En Artana per eixemple tamé n'hi ha prou joves d'ahí. Va pegar un baixó però ara està tornant. Està tornat. Igual que Artana pues molts puestos, en Vila-real tamé s'ha fet un camp de vol a les afores perquè Vila-real és molt gran i tamé n'hi ha una muntonà de gent i tamé a muerte. No, ara pareix que estiga pujant un poquet més lo dels xicuelos.

Com se fa la cria de coloms? Cadascú vos crieu els vostres? És algo que no he comprés.

Sí. La cria?

Sí.

La cria... pues normalment cadascú te les seues parelles, n'hi ha que segon com li va la faena pues n'hi ha que cria a partir de novembre, de novembre fa pues cinc o sis mesos de cria, i n'hi ha que cria ara pues pa traure'ls a novembre, segun com... Cada maestrillo... diuen "cada maestrillo su librillo". Per exemple jo estic criant ara i acabaré pues este mes o açò pues acabaré amb 40 o 50 pitxons. A lo millor t'ixen 20 o 25 masclets i són lo que n'hi ha que provar.

Part de l'activitat és la cria, claro.

La cria i después una bona muda. Els colors de competir, que estan ara mudant que normalment acaben en juny, pa traure'ls a novembre pues tens que vitamina-los perquè escomencen a pelar-se molt, tens que banya-los... els fas com si fóra un masaje... en aigües en sals minerals, hi ha que fica aigua en vinagre... cada u el seu rotllo, però tens que banyar-los perquè si no enseguida la ploma si és d'un dit te la fa aixina. I el colom té que tindre bona ploma. Si tu tens una ploma aixina i una aixina i ahí se queda fallo... el colom pa la competició falla. La muda és principal pa la competició.

Bueno, és un món bonic, és emocionant.

Sí, és un món. Pa mi sí [risses], pa mi és molt enganxat.

Hi ha un mercat tamé dels coloms i no sé, de les catxaperes...?

Sí. Jo he tingut tenda... Sí, vam tindre tenda... la meua dona és que tamé està sempre amb els coloms, enseguida... Si no a lo millor tamé t'haguera frenat un poc, però ella tamé... tamé li agrà. I vam tindre tenda deu anys, de tot, de piensos i açò però més que res de coloms i ella pues se lo passava pipa i a mi tamé pues...

Ací a Les Alqueries?

Sí, al costat de la panaderia, al costat de ma tia Delfineta, on mosatros vivim. I al costat pues teníem la tenda. I vam estar pues hasta que va arribar un moment que tamé ella tenia açò de carnissera i s'ho va dixer perquè se va agobiar un poc perquè clar, monta una tenda hasta les huit, pues después els xiquets tamé els teníem, tenim quatre xiquets [risses]. Però ella sí, ella té un d'açò amb els coloms perquè quan vam escomençar a eixir jo li vaig dir "jo sóc colombaire" [risses]. La de antes tenia una que... entonces vaig tindre el millor colom que vaig tindre, saps, i anava amb una xica d'Almassora, molt bona xica per cert, però aquella me va dir o els coloms o jo. I dic pues... lo siento mucho [risses], però entonces fèiem lo que te dia jo de les quinieles i tot allò en Guadassuar i allí vaig arribar amb el millor colom que he tingut jo hasta ara que això va ser pues en el any 90 i algo **[25 min.]**, que tamé vaig guanyar un especial en Sant Bárbara que hi havia mig milló i después ixé colom tamé me'l compraven i no el vaig vendre i se'm va morir en casa de vell. En ma casa estan retratats la dona, els xiquets i el colom al comedor, jo no [risses]. Però el colom sí. Sí, són anècdotes xules. I después pues lo que te dia, entonces quan vam escomençar a eixir jo i la meua dona que ja te dic, anàvem en el vespinet darrere dels coloms i entonces estàvem fent la copa... això era l'any 2000. Érem nòvios i ella pues me seguia a mi, anàvem en els coloms en la motet i clar, jo estava en la junta i era dels responsables que hi haven en el concurs. I la coloma se va tirar en un cremaor, d'estos de tota la vida, i per un forat se van eixir els set o huit coloms. Clar, entonces la gent que no ix... el que va amb la coloma és el que puntua i allí se'n va quedar una muntonà i la gent tots volien, la gent clar se fiquen nerviosos i n'hi ha que s'arrima pa vore si pot fer volar pa que isca. I la meua dona se va quedar allí i dic "venga tu quédate ahí"... i allí no s'arrimava ni el tato. I el últim dia pues allí vam vore uns quants que estaven entonces a la Federació i li van donar la medalla de plata al mèrit d'esto de la Comunitat valenciana [risses]. Cosa que jo no tinc. I ella de quan en quan diu, mira! [risses]. Són datos xulos, però ella tamé ha tingut molta afició, ja te dic. Si no fóra aixina no... a lo millor m'haguera frenat perquè jo és tot el dia coloms, tot el dia coloms.

Jo me'n recorde quan jo era xicotet que els colombaires eren només hòmens. Ara veus xiques.

Sí, van ficant-se. Ja te dic, ara... la de Nules està de presidenta de Nules, Maite. Jo tamé la tinc en la Junta de Castelló. La Junta de Castelló, apart d'ixa que te dic que som cinc o sis, tenim la nostra de l'1, que som tamé... vas buscant, ne tinc de Onda, de Betxí, d'Alqueries... Nules. Vas saltant, més o menos de... la zona esta està dividida en sis. Entonces de cada zona pues tinc tres o quatre. Si passa algo "tu arrimate ahí al concurs ixé", "tu al concurs de la teua zona", entonces quan fan un concurs classificatori pues sempre envies un delegat de la zona ixa. Entonces sempre, apart dels àrbits, perquè tu quan fas un concurs d'estos fas la presentació dels coloms pa ensenyar-li als àrbits el nom del colom, conforme va pintat i apart està el delegat que te mira l'anella i tu l'has d'ensenyar la xapa com a que és teu. Entonces tamé tenen un plus d'estar ahí controlant això i después pues si n'hi ha alguna reclamació de algo pues passa-lo a Comitè de Competició pa intentar resoldre el cas antes de que s'acabe el concurs.

Hi ha una cosa que jo no he comprés mai, no sé si és una tonteria: les femelles qui les posa?

T'explique. Les femelles, les femelles tenen la d'açò de tindre que llevar-se, que diguérem una bona coloma és diguérem si la finestra està oberta i ve la coloma volant i "pam!", se n'entra ací dins. La missió d'elles és amaga-se. Els coloms sí, el colom se queda assoles i intentar treballar-se-la i emportar-se-la a casa que és lo que se puntua, quan u li dóna casa o la tira o açò, pues és lo que se puntua, tamé se puntua, apart d'estar sempre... Si ella se n'entra ací dins, si entren cinc coloms, els cinc coloms que entren estan els àrbits, són els que controlen el nom, i cada minut són dos punts. Com cada dia són dos hores, al cap de les sis proves puntuables el que més ha estat en coloma és el que guanya. Ara el tema que tu me preguntes de les colomes. Les colomes del concurs, pues sempre n'hi ha colomes més bones que atres. Bones, bones, pues estan molt buscades. Entonces quan escomencem amb els comarcals no n'hi ha prou bones colomes de lo que volguérem pa tot, però bueno, n'hi han colomes. Entonces n'hi ha gent que se dedica a alquilar la coloma [risses] [30 min.]. Entonces n'hi ha gent que compra... Fa competir, ara per ací al poble: jo i un atre xicuelo anem a agarrar les colomes d'ací. En una Societat lo principal són les colomes, si no n'hi ha colomes no n'hi ha joc. Entonces agarrem este xicuelo, este que m'havia cridat antes, ho agarrem ell i jo i agarrem colomes joves i les portem a un sector que tenim en el camp de futbol. Allí al camp de futbol tenim un caixó, tu fiques cinc o sis colomes allí i después allà darrere de la Creueta, només arribes a la Creueta tenim un caixó allí en un hort, tamé fiques unes colomes allí, estan reconeixent uns dies i als cinc o sis dies les amolles i elles ixen, tornen i allí. Entonces són ixes les colomes que tu proves quan escomences la temporà. N'hi ha coloma que és bona, n'hi ha coloma que no val, pues a lo millor la regales a algú que te la demana i vas seleccionant. Això en el poble. Después en els concursos que dius "anem a fer un concurs de quinze euros, pues la coloma normalment pues segun poble i segun zona, a lo millor en Artana per les condicions que tenen pues fan les colomes que tenen ensenyaes en els punts. Ací per exemple com tens canxa pa correr prou... Coloma que no s'ha tirat, entonces igual pots plegar-la ací propet que en Nules que en Betxí que en Vila-real, saps. Dalt d'un pi... Però entonces ja està ja gent esta que ja has tirat vàries vegaes les colomes i tu les controles. T'apuntes el número d'anell i si ha sigut bona ixa vegà pues quan tornen a fer un atre pues intentes buscar la coloma ixa. Después ja en els comarcals per eixemple cada zona tamé té que mirar el tipo de coloma, si és més forta o més curta, pa cada poble, perquè si ací demana la comarcal Artana i Alquerias per eixemple, en Les Alquerias poden ser d'una manera i les colomes d'Artana d'un atra. Pa treballar entonces vas mirant això, que és lo més complicat de tot, és pa ficar-se loco perquè les colomes són animals tamé igual que els coloms, igual te confies de lo que han fet l'amollà anterior i... en Onda per eixemple van fer l'any passat al principi antes del confinament este, una coloma que era bona i d'eixida conforme l'amollen en Onda la vam agarrar a la platja de Burriana, a trenta quilòmetros [risses], però una coloma que tenies confiança que havia eixit en concursos i havia sigut bona. Ningú te diu res perquè tots saben com és la coloma i són animals. Però intentes assegurar un poc i parlar amb la gent esta, perquè n'hi ha gent que... a lo millor este per eixemple la tenia massa preparà. Tamé és un fallo del preparador, del que la du. Perquè si tu la coloma no la dus tan preparà pues no se te'n va tan lluny. Ara si tu dius, no, que no vull que la toquen, pues la tens el dia solta antes o algo i entonces ella ix forta i és quan açò. I después ja quan arriben els concursos més forts del regional si assoles ja és un concurs pues sí que tires les millors colomes que han eixit. Tu vas retriant, tu crides al delegat que tens en el concurs aquell "Pepe, ahí quina coloma t'ha eixit bona? -Aquí ha eixit la quarta bona. - Pues ixa pal regional". I ixa pal regional. En Vila-real quina ha eixit bona? Ací la primera i la tercera. Pues les apuntes, fem una llista, después ho passem al Comitè de Competició de València i aquells repassen... les colomes tenen tamé segun lo que fan i lo que açò uns punts que donen els àrbits, entonces tamé està... en ixos punts se valora tamé lo que és la coloma

bona o la que és menys bona. Si te ix “paloma desertora”. Ixa per eixemple, ixa ja no se torna a fer l’any que ve, la de Onda. Però entonces posa “esta paloma tocó árboles, garroferos, pinos, cipreses... ha volado lo que tenía que volar...” pues entonces ixa paloma [és] bona, pues ixa al regional. Entonces van ja seleccionaes del concurs. Ixe és el punt que tu tenies dudes, no?, de les colomes. Pues n’hi ha gent que se dedica a fer colomes, crompar colomes i alquilar colomes.

És una història complexa, rica vull dir.

Sí. N’hi han poquets, però cada vegà... pues ara tamé estan ficant-se xicuelets per al tema este: a preparar colomes...; fan gàbies, diguérem, les amollen dins de gàbies, les colomes escomencen a tocar arbre que és lo fundamental, que vagen a arbres i en els arbres és quan se les lleven i és lo bonico [risses]. No que se n’entren per una finestra, per una finestra no cal que entren. Per una finestra entra més la sort del que pilla conforme va entra i els atres se queden dalt **[35 min.]**, però en arbres és quan els veus treballar i és quan és molt bonico.

Jo estic de delegat de la zona esta fa quatre anys ja, enguany faré quatre. (...) Tres de l’atra candidatura i ara pues queden tres més en esta.

I és molt pesat o què, o ho portes bé?

Bueno, n’hi ha moments, quan és la competició classificatòria... te acribillen el mòbil.

La Federació ha de controlar moltes coses.

Sí perquè t’ix una coloma mal i tots a per tu [risses]. “Esta coloma!”, “aquella!”, no sé quantos... Però bueno, n’hi ha que aguantar i intentes... jo què sé, que ací no guanyem un duro. Jo per eixemple... n’hi ha que se pensa que “tu estàs ahí perquè cobres”. No, jo ací lo únic el mòbil.

Açò que se sàpia és interessant.

Sí, perquè n’hi ha qui se pensa que se cobra. Jo mira, el mòbil, les telefonaes i avant. I menos mal perquè... tamé costa. Però no, se té que saber. Que se sàpia! Que se sàpia! Perquè no és per dinés, que n’hi ha qui se pensa. M’ho van dir i bueno, com sempre he estat ficat, me van dir d’estar ací en Castelló i dic bueno, provarem. I bueno, bonico perquè la veritat és que coneixes molta gent, que si ací que si allà...

La gent ho viu amb molta emoció.

Sí. El concurs d’ací... Ara mateix el que va guanyar el campionat d’Espanya d’enguany de Múrcia, li van fer una festa allà a Múrcia i van dir, als de la Comunitat valenciana els van dir, “a los de la Junta directiva si quiere venir alguien que se apunte”, mosatros mos vam apuntar tres d’ací, vam anar a Múrcia. Impressionant. I después a lo de Mallench tamé vam pujar ahí a la ermita! Tamé vam fer el paelló ahí amb Mallench. Juan Fran tamé va fer un paelló quan vam pujar, no podíem dir que no.

És una revolta de riu, va com una moto sempre [risses].

Van fer camisetes tamé! Quan se va guanyar allí duien les camisetes i fa “presi! Te l’has de ficar, eh!” I me la vaig ficar la camiseta [risses]. És molt bo, molt bo. Quan va ser campeó d’allí ja, “Fica’t la camiseta!”. Ahí n’hi havien una muntonà d’Artana tamé, tots amb la camiseta. Van fer bona festa, va estar molt bé. Sempre és molt bonico, que guanye u i de Castelló si pot ser. En la Comunitat guanyar la Comunitat de Castelló és molt difícil. I això, però molt bé.

Pues moltíssimes gràcies.

Ha estat distret. Ha passat volant.